

Vistrap in de lek bij Hagestein

Nederland leeft met vismigratie

Naar een gestroomlijnde aanpak van de vismigratieproblematiek

Tekst: Niels Brevé ,
Sportvisserij Nederland,
Tom Buijse, Deltares,
Martin Kroes, Visadvies,
Tim Vriese, Visadvies
en Herman Wanningen,
Wanningen Water Consult

Fotografie: Tom Buijse en
Michel Roggo

Sinds januari 2008 beschikt Nederland met www.vismigratie.nl over een uniek overzicht van de belangrijkste vismigratieknelpunten en vispassages. Deze site geeft niet alleen een overzicht van de knelpunten, maar is ook waardevol bij landelijke prioritering in de aanpak van de migratieproblematiek voor vissen.

Dankzij de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) zullen de komende 20 jaar veel vismigratieroutes worden hersteld. Binnen de KRW is de visstand immers een belangrijke biologische kwaliteitsparameter. De KRW vraagt waterbeheerders om de doelen en maatregelen af te leiden voor de visstand. Het opheffen van migratiebarrières (zoals stuwen, waterkrachtcentrales, gemalen, sluizen etc.) is, naast herstel van leefgebieden, door waterbeheerders geïdentificeerd als een belangrijke maatregel om een gezonde visstand te bereiken. Bereikbaarheid van paai- en opgroeigebieden voor vissen heeft inmiddels een vaste plek in het Europese en landelijke beleid. Te denken valt onder andere aan de Habitatrichtlijn, de Beneluxbeschikking en de Europese Aalverordening.

Doelstellingen

Een landelijk beeld van de migratieproblematiek voor vissen en de bijhorende aanpak was tot voor kort echter niet te geven. Daarom is in de Landelijke

Decembernota 2006, de voortgangsrapportage KRW, als actie het opstellen van een prioritair op te heffen lijst met vismigratieknelpunten opgenomen. Doel hiervan is het bevorderen van vismigratie naar ecologisch waardevolle wateren in binnen- en buitenland. De actie uit de Decembernota is onder auspiciën van de Unie van Waterschappen en DG Water opgepakt door Sportvisserij Nederland, de Waterdienst van RWS en de adviesbureaus Visadvies

en Wanningen Water Consult. Het project, met de titel 'Nederland leeft met vismigratie' heeft de volgende doelstellingen:

- het genereren van een landelijk overzicht van alle op te heffen knelpunten (gemalen, stuwen, sluizen, etc.) en gerealiseerde vismigratievoorzieningen binnen voor de KRW begrensde waterlichamen;
- het opstellen van een landelijk advies voor een aanpak voor prioritering van migratieknelpunten in Nederland, in samenwerking met de regionale waterbeheerders;
- het actualiseren van de website www.vismigratie.nl door de gegevens uit deze studie op een landelijke kaart weer te geven en op deze wijze beschikbaar te stellen voor een breed publiek.

Met dit project is een grote stap gezet op weg naar een harmonisatie van de vismigratieproblematiek

Ecologische benadering

In eerste instantie is bij alle waterbeheerders informatie opgevraagd over de beleidsmatige status en voortgang van de aanpak

van de migratieproblematiek. Vervolgens is detailinformatie gevraagd over knelpunten en eventueel aanwezige migratievoorzieningen. Deze informatie is vervolgens verwerkt tot een landelijk geüniformeerde vismigratietabel.

Deze vismigratietabel is vervolgens geanalyseerd en gecombineerd met ecologische informatie over de belangrijke trekroutes en leefgebieden voor vissen.

Tabel 1

Vissoorten met nadrukkelijke migratiebehoeften en de relevante KRW watertypen. R staat voor stromende wateren, K voor kanalen, M voor meren en O voor overgangswateren (estuaria); de nummers er achter

betreffen specifieke typen: groot of klein, snel of langzaam stromend, diep of ondiep, brak of zoet (zie Van der Molen & Pot 2007 Referenties en maatlaten voor natuurlijke wateren).

Vissoort	Type migratie	KRW-watertype
Atlantische steur, Atlantische zalm, elft, zeeforel, zeeprink	Type 1 is migratie van zee naar midden- en bovenlopen van rivieren in Duitsland, België en Frankrijk.	R7, R8, R15, R16, K1, K2, K3, O2
driedoornige stekelbaars, spiering	Type 2 is migratie tussen zee, overgangswateren en aangrenzende waterlichamen (R en M-typen).	R8, K1, K2, K3, O2, M8, M10, M14, M21, M27, M30, M31, M32
rivierprink, winde (uitsluitend in zoet water)	Type 3 is migratie van zee naar beneden- en middenlopen van rivieren.	R5, R6, R7, R8, R10, R12, R14, R15, R18, O2, K1, K2, K3
Europese aal of paling	Type 4 is specifiek voor de aal.	R6, R7, R8, R16, K1, K2, K3, O2, M5, M14, M20, M21, M27, M30, M32
barbeel, kopvoorn, kwabaal, sneep, serpeling	Type 5 is migratie tussen rivieren, kleine riviertjes en beken.	R6, R7, R8, R10, R12, R14, R15, R16, R18
beekprink	Type 6 is migratie tussen (bovenlopen van) kleine rivieren en beken.	R4, R5, R10, R14, R18
De meeste vissoorten van het stilstaande water, zoals snoek, baars en blankvoorn	Type 7 is migratie tussen de stilstaande wateren (M-typen).	Afhankelijk van lokale omstandigheden (o.m. noodzaak tot isolatie).

Hierbij is gekozen voor een ecologische benadering. De migratie-eisen van vissen staan hierbij centraal. Vissoorten zijn geselecteerd op basis van hun migratiebehoeften. Dit is vervolgens gekoppeld aan de verspreiding van specifieke waterlichamen die ze tijdens hun levenscyclus nodig hebben (tabel 1). Door een combinatie te maken met de vismigratietabel is inzichtelijk gemaakt welke migratieroutes landelijk van belang zijn.

Verder is er een landelijke werksessie gehouden met de contactpersonen van de regionale waterbeheerders en diverse deskundigen van adviesbureaus.

Gedegen aanpak

Ruim 90% van de waterbeheerders heeft relevante informatie voor de vismigratietabel aangeleverd. Uit de informatieronde blijkt dat in Nederland al jaren wordt gewerkt aan de aanpak van de vismigratieproblematiek. Het merendeel van de waterbeheerders heeft beleid en criteria voor vismigratie ontwikkeld. Het 'Van bron tot monding' aanpakken van de problematiek is een principe dat steeds meer ingang vindt. Er zijn echter duidelijke verschillen tussen de waterbeheerders in de mate waarin vismigratie is verankerd binnen het beleid en

beheer. Voor een aantal waterbeheerders is het inbedden van de vismigratie als onderdeel van het waterschapsbeleid is een duidelijk aandachtspunt of verbeterpunt. Een aantal waterbeheerders heeft aangegeven begin 2008 nog te prioriteren en beleid uit te werken.

Knelpunten, vispassages en ambitie

Door de waterbeheerders is in totaal van meer dan 2600 knelpunten gegevens aangeleverd. Het betrof hier informatie over de exacte ligging, het type waterlichaam, de aard van het knelpunt, de aanwezigheid van een migratievoorziening, de prioriteit en de planning om een voorziening aan te brengen. Bij 390 knelpunten (15%) blijkt al een migratievoorziening aanwezig te zijn. Voor de periode tot 2015 is het de ambitie om bijna 1000 knelpunten passeerbaar te maken. De overige knelpunten staan op de planning voor de periode 2015-2027. Voor 880 knelpunten is niet aangegeven of een voorziening nodig is. Dit wordt in 2008 verder uitgewerkt.

In de studie zijn vissoorten met nadrukkelijke migratiebehoeften geselecteerd. Op basis hiervan wordt geadviseerd de leefgebieden van deze soorten bereik-

baar en geschikt te maken voor het opbouwen van levensvatbare populaties. Binnen deze groep van vissoorten bestaat het voornemen de soorten van de Europese Habitatrictlijn (zalm, zeeprik, rivierprik, beekprik, elft en fint) en de aal (vanwege de Europese Aalverordening) extra voorrang bij de uitvoering te geven. De vismigratietabel omvat 2114 knelpunten in de voor deze vissoorten belangrijke waterlichamen.

Harmonisatie

Met dit project is een grote stap gezet naar een landelijke harmonisatie van de vismigratieproblematiek. Ook is er inzicht ontstaan in de omvang en aanpak van de migratieproblematiek op de belangrijkste routes en in de ecologisch waardevolle waterlichamen.

Voor het maken van verdere keuzes in de prioritering en de knelpunten waarvan informatie ontbreekt, is het van belang regionale kennis over de kwaliteit (EHS, Natura 2000, fysisch en chemische kwaliteit) en onderlinge samenhang van waterlichamen in te brengen.

De uitkomsten van deze studie vormen een belangrijke basis en drager voor de aanpak van de vismigratieproblematiek voor de komende jaren. Daarbij is het van belang om het basisbestand van knelpunten en vispassages actueel te houden en beschikbaar te maken op www.vismigratie.nl.

Voor veel vissoorten (o.a. zalm, zeeforel, rivierprik, aal) vormen de Nederlandse rivieren Maas, Schelde en Rijn een verbinding tussen de zee en de rivieren en beken in Duitsland, België en Frankrijk. Het is nog onduidelijk of er verschillen en overeenkomsten zijn qua aanpak van vismigratieproblematiek in Duitsland en België. Het verdient daarom de aanbeveling om een harmonisatie op dit thema uit te voeren in het kader van de internationale stroomgebiedsbeheerplannen die in 2009 worden vastgesteld. **V**

Routeplanner voor vissen

De website www.vismigratie.nl is te beschouwen als een routeplanner voor de vissen. Bij het inzoomen op de kaart lichten 'rode, verbaasde visjes' op die knelpunten aan. 'Groene, blij visjes' geven de doorgaande waterwegen. Verder staan deze locaties op een zeer gedetailleerde satellietkaart van Nederland. Naast basale informatie omvat de website ook technische gegevens, foto's en achtergrondinformatie van de kunstwerken.

De site zal de komende jaren verder worden uitgebreid. Er valt nog heel wat werk te verzetten door de waterschappen en Rijkswaterstaat, zoals het verwijderen van stuwen, de aanleg van vispassages bij waterkrachtcentrales of het hermeanderen van rivieren en beken.